

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
В. Бр. 4839

У
Н
И
В
Е
Р
С
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Дабро-босански

И С Т О Ч Н И К.

Лист за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства у Босни и Херцеговини.

Власница и издавачица:

АЕМ. Конзисторија сарајевска.

Уредник:

Ђ. ПЕТРОВИЋ,

свештеник и конзисторијални савјетник.

Година III.

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сенте
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ
У БЕОГРАДУ

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сенти

САРАЈЕВО.

Штампарија Шпиндлера и Лешнера.

1889. — 1890

Садржај.

I. Округнице и наредбе.		Страна
Округница свештенству, којом се укидају архијерејске наплате и таксе, које су противне канонима православне цркве	14	пштенству Херцеговачком и народу, када ће бити посвећење његово на архијерејски степен 126
Округница свештенству и општинама, како треба прослављати у цркви и школи празник светитеља Саве првог Архијепскога српског	14	Округница свештенству и општинама ради држања парастоса на Видов-дан (петстогодишњицу косовске битке и пропасти српског царства) 15 јуна 1889 154
Наредба свештенству, којом се ставља у дужност да сваке године у мјесецу јануару подноси конзисторији „Статистички исказ“	15	Округница општинама и свештенству, којом се спроводе позиви ради уписивања у „Крајцарско штедовно друштво православних Српкиња у Сарајеву“ 155
Округница свештенству да не вјенчава ожењена човјека са другом женом, и да пази у томе, као и да се чува од благосиљања двоженства	30	Округница свештенству о поднашању „Исказа“ о српско-православним и комуниш школама 190
Округница свештенству, којом се упозорује да пази и невјенчава војника на допусту, без предходне дозволе претпостављене војене власти	30	Округница свештенству Митрополије Херцеговачке о држању парастоса на Видовдан 1889. године 190
Округница свештенству, да поднесе сваке године исказе из своје парохије	43	Округница свештенству и општинама односно урезивања оспца (богиња), и да се народ подучава како да се сачува од ове заразне болести 227
Округница свештенству, да се не удаљава од својих парохија и да тражи дозволу за осуство	78	Округница свештенству и народу високопреосвештеног г. Митрополита Херцеговачког ради купљења прилога за споменик којном Митрополиту Леонтију 227
Округница свештенству од Митрополије Херцеговачке, којом се дава упуство о вођењу парохијалних протокола	79	Округница свештенству високопреосвештеног Митрополита Херцеговачког односно склапања брака, и поука како се има на то позити 253
Округница свештенству Митрополије Херцеговачке, којом се дава упуство ради пиљања званичних писама	92	Округница свештенству високопреосвештеног Митрополита зворничког ради прославе тужне петстогодишњице косовске битке 254
Округница свештенству Митрополије Херцеговачке, којом се препоручује лист „Источник“, да се сваки свештеник са претплатом одазове и да га сваки држи.	92	Округница српско-правосл. општинама и свештенству о поднашању рачуна, конзисторији, као и питање о правилнику (штатуту) општинском 269
Округница свештенству и општинама, којом се спроводе правила „Крајцарског штедовног друштва православних Српкиња у Сарајеву“	111	Округница свештенству, да набави штампане изводе из парохијалних протокола. 291
Наредба земаљске владе за Босну и Херцеговину односно сабирања прилога у сврхе побожности добротворне и т. д.	125	Округница свештенству високопреосвештеног госп. Митрополита херцеговачког да поднесе свештеници исказе о себи 291
Округница високопречасног Серафима Перовића, архимандрита, којом јавља све-		Округница свештенству, којом се објављује да ће излазити лист „Источник“ од 1890 године у свескама са годишњом

цијеном од 4 форинта 363
 Једна корисна препорука свештенству д.
 б. епархије 364

Чланци и дописи.

Читаоцима на нову годину. Од уредника 1
 Из црквеног права и црквене праксе. Пише
 Томо Алагић, професор богословије на
 Рељеву. О Браку. (Наставак види број
 5. (11.) од 1888. год. 2, 17, 34, 50, 97, 116,
 162, 201 и 356.)
 Српско-православно црквено пјевачко друш-
 тво „Гусле“ у Мостару. Од П. Ј. Попо-
 вић Ђакон 16 и 30
 Смијемо ли нападати свештенство? Од Саве
 Пјешчића, Л. свештеника требињског 6, 21 и 39
 О прослави св. Саве у бос. Новом 58
 Показивање пута у царство небесно. Сло-
 бодан превод с руског од Р. Чајкановића 8, 22,
 37, 71, 85, 105, 129, 171 и 278
 О добри другови. Од М. К. 15
 Светосавска прослава у српско-православ-
 ном богословском заводу у Рељеву 59
 Глас природе о свемоћи Божијој и слабости
 човјечијој. По руском од П. Петровића
 протојереја 65
 О суђењу на смрт Спаситеља нашег Исуса
 Христа. По грчком од архимандрита
 Венијамина 67, 88, 102, 123, 136, 176 и 244
 Повратак из Египта. Од хаџи Саве Коса-
 новића, Митрополита. 75 и 90
 О држаном парастосу ктиторима и прилож-
 нцима срп. правосл. цркве и школе у
 Требињу. Допис од С. Л. П. 79
 Новоименовани митрополит херцеговачко
 захумски Серафим Перовић, архимандрит 81
 Одговор дописнику са Ходиједа односно
 босанских хаџија. Допис из Сарајева од
 Сарајлије 93
 Српска школа и добротвор њен Драго Па-
 мучина. Допис из Сливнице (Херцего-
 вина) од С. Л. Пјешчића свештеника 94
 Лета Акилија. Причица о празнику Паске.
 Посрбио архимандрит Венијамин 113 и 131
 Одломак из Литурџике. Посрбио Лазар
 Богдановић парох и администратор у
 Чепину 118, 139, 148, 179, 206, 239, 275, 312
 Двије три уз чланак: „Смијемо ли нападати
 свештенство? од г. Саве Пјешчића.“ Од
 Драгомира Остојића, богословца и учитеља 134
 Питање: Од када се чита у цркви акатист
 Пресветој Богородици, и шта значи та
 ријеч? Од Т. Алагића професора 142
 Добротвор сиротињски г. Томо Ђеловић.
 Допис из Требиња од Саве Л. Пјешчића,
 свештеника 142
 Нешто о служењу свештеника са Архије-
 рејом у цркви. Од К. К. свештеника из
 Бишћа 111

Од Требиња до Мостара. Путопис од Саве
 Л. Пјешчића, свештеника 155 и 186
 Герасим Петрановић, Епископ Бокско-Ко-
 тарски и његов боравак у Мостару, при-
 ликом посвећења Херцеговачког митро-
 полита. Допис из Мостара од М. Х. К. 159
 Опис свечаности приликом посвећења Ми-
 трополита Херцеговачког Серафима Пе-
 ровића 166
 На Видов-дан. Од уредника и Ђ. Б. 194
 Свештеник — нашој омладини. Од Саве
 Л. Пјешчића, свештеника из Требиња 202
 Поука о поштовању св. Икона. Прерадио
 Драгомир Остојић, богословац и учитељ 204
 Одговор свештенику К. К. у Бишћу. Од
 Гаврила Бољарића, свештеника и вјеро-
 учитеља на вел. гимназији у Сарајеву 208
 Питање: Може ли владика правити теста-
 менат, и ко може наслѣдити његово има-
 ње? Од Т. Алагића професора на Рељеву;
 и Додатак овом питању. Од уредника 210
 Видовданска петогодишња успомена у Са-
 рајеву. Описао Ђ. Б. 216
 Споменик Херцеговачком упокојеном ми-
 трополиту Леонтију. Позив од српске
 општине мостарске 221
 Крајцарско штедовно друштво православних
 Српкиња у Сарајеву 225
 Свештеник православним родитељима. Од
 Саве Л. Пјешчића, свештеника из Требиња
 235, 259, 281, 300
 Поредак еретања и дочека Архијереја у
 храму, приликом каноничке посјете у
 епархији својој. Од уредника 246
 На Видову Врху прослава петогодишњице
 косовске. Описао Анд. Лазаревић 247
 Освећење темељног црквеног камена и
 тужна успомена пестогодишњице косов-
 ске у Варешу. Допис од Митра Вистића 249
 О љубави према ближњему. Од Драгомира
 Остојића, богословца и учитеља 257 и 276
 О свештеничким сједницама у опште. Од
 Ст. Давидовића, протојереја из Босан.
 Градишке 264, 284, 306
 Одговор на одговор г. јереју Гаврилу Бо-
 љарићу, свештенику и вјероучитељу на
 вел. гимназији у Сарајеву. Од Косте
 Ковачевића, свештеника из Бишћа 266
 Предуслови за избор службе свештеничког
 звања. Од П. Петрановића ректора срп.
 правосл. Богословије на Рељеву 273, 297,
 329, 353
 Херцеговачки Митрополит Серафим Перо-
 вић у Фочи и Плевљу. Допис од Ј.
 Фочака и Марка С. Поповића богословца
 и учитеља 288
 Потреба праве и истините вјере сваком
 човјеку. Од Мих. К. Јовичића бого-
 словца 303

Косовске јунаке. Говорио Митрополит зворнички Дионисије у Д. Тузли . . .	241
Бесједа приликом вјенчања једне свештеничке кћери. Говорио Ст. Давидовић, протојереј у бос. Градишкој . . .	245
Бесједа на Видов-дан. Говорио Васо С. Поповић, протојереј у Градачцу . . .	261
Говор на рођен дан Његовог Ап. Величанства Цара и краља Франц-Јосифа I. Од зворничког Митрополита Дионисија . . .	283
Говор при благодарењу за Цара. Од Васе С. Поповића, протојереја у Градачцу . . .	284
Говор, држан на парастосу косовским јунацима за вјеру и отечество погинулим. Говорио Сава Л. Пјешчић, свештеник у Требињу . . .	304
Проповијед на Успеније пресвете Богородице. Говорио у Осијеку Лазар Богдановић администратор парохије чепинске . . .	315
Надгробна ријеч на погребу Срб-Ерпеговића Василија Кочевећа, протојереја. Говорио Марко С. Поповић, учитељ . . .	350
Ријеч на Божић. Од уредника . . .	369
Надгробна ријеч блаженоупокојеном свештенику Симеону Чајкановићу, пароху сарајевском. Говорио Стјепо Тривковић, свештеник . . .	383

Старине и описи.

Старе књиге. Од Васе С. Поповића, протојереја у Градачцу . . .	12, 26, 45	и 62
Опис манастира Гомонице и његових старина. Од Јове Новаковића, свештеника . . .	19	и 41
Старине. Од М. Ђ. Н.	77	
Старе Синђелије босанских митрополита. Од М. Ђ. Н.	109	
Старе књиге. Од М. Ђ. Н.	140	
Триод постни. Од М. Ђ. Н.	222	
Манастир Добрићево у Херцеговини. Од Јевстатија Гаџиновића, настојатеља. . .	223	
Љетопис православне цркве мостарске 1856. године. Од М. Ђ. Н.	250	
Билешке. Од В. Стакића	252	
Опис манастира Крупе. Приближежио В. Ковачевић, протојереј	267	
Пастирево планина. Од Спасоја Недимића, пароха добрљског	292	
Бол-Змијање. Од Јове Лазичића из Луцића	293	
Додатак опису манастира Гомонице и његових старина у „Д.-Б. Источнику“, у броју 2—3. Описао Јован Новаковић, парох бистрички	323	
О манастиру Возуђој. Описао Василије Стакић	336, 358	и 377

Животопис светитеља у кратком изводу.

Житије светог Василија Острошког. Предео из Србљака Ристо Павловић, свештеник . . .	185
---	-----

Кратки животопис свете првомученице и равноапостолне Текле. Предео Р. Ј. Чајкановић	345
---	-----

Расписи стечаја и објаве.

Најтечај на парохију Трново и Бабиће у епархији Добро-босанској	128
Стечај на упражњено учитељско мјесто у срп. правосл. основној школи у Требињу	231
Распис течаја за српско-православни богословски завод у Рељеву	232
Стечај на упражњено учитељско мјесто у срп.-правосл. основној школи у Вардар Вакуфу	232
Стечај на упражњено учитељско мјесто у срп.-правосл. основној школи у Бољанићу	296

Књижевне вијести.

Страна	31, 32, 80, 127, 128, 144, 160, 230, 270, 294, 351, 352, 366
------------------	--

Разно.

Светосавска школа у Београду. — Богомоље и свештенство у јевропској Русији. — Школски закон у Хрватској и Славонији. — Коло, лист за забаву и књижевност	16	
Статистички преглед архидијезе Добро-босанске у 1887. год. Од уредника	25 ^с 28	и 29
Српско-православно црквено-пјевачко друштво „Гусле“ у Мостару. — Свештеничке мјесечне сједнице у Требињу	30	
Богојављенска литија у Сарајеву. — Прослава св. Саве, просвјетитеља и првог архијерејског српског у Сарајеву. — Парастос за упокој душе престолонашљедника Рудолфа	46, 47	и 48
Парастос за упокој душе престолонашљедника Рудолфа у срп.-правосл. богословском заводу у Рељеву. — Прво овогдишњи школски течај у срп.-правосл. богословском заводу у Рељеву. — Приложници гламочке цркве. — Поклоници гробу Христовом и св. мјестима на Истоку. — Видовданска прослава 63, 69	192	
Крајцарско штедовно друштво православних Српкиња у Сарајеву. — Српско-православно црквено-пјевачко друштво у Сарајеву	95	и 191
Јавна захвала одбору светосавске бесједе у Сарајеву. Од питомца срп.-правосл. богословског завода на Рељеву	96	
Посвећење херцеговачко-захумског митрополита. — Срп. правосл. Општина у Бечу. — Бугарски Јевреји прелазе у православну вјеру. — Наредба епископа нишког госп. Димитрија. — Друштво		

Страна

св. Саве у Београду. — Медицина у духовним семинаријама у Русији. — Друштво св. Климента	143
Свештенство бос. градишког протопрезвитерата. — Храмовска слава у Рељеву. — Друштво св. Саве. — српско-православна црква у Цариграду. — Митрополит српски Михаило. — Виши богословски завод у Халки код Цариграда. — Свештенство протопрезвитерата Сребреничког. — Народни добротвор. — Прилог цркви. — Одликовања	227, 228 и 229
Освећење црквеног темељног камена у Приједору. — Прилог црквама. — Јубилеј патријарха Александриског. — Бугарска црква. — Свршени питомци срп.-правосл. богословског завода у Рељеву. — Испосник азијски	255
Свештенички збор у Нишу. — Народни добротвор г. др. Љубомир Радивојевић. — Питомци срп.-правосл. богословског завода у Рељеву 1889/90 школ. годину. — Објава освећења нове цркве у срп. Мравици	295 и 296

Страна

Освећење црквеног звона. Свештеник добротвор. — Завјештај пјевачком друштву. — Освећење цркава. — Са свештеничког скупа	328
Архијерејски дар сиромашној дјечи. Задужбина. — Добротвор православне цркве — Добротворка православне цркве и школе	366

Рукоположени и произведени.

Страна	128, 352, 365
------------------	---------------

Одликвани.

Страна	256, 352
------------------	----------

Премјештени.

Страна	160, 364
------------------	----------

Наименовани.

Страна	364
------------------	-----

Читуља.

Страна	32, 33, 80, 96, 192, 231, 365 и 382
------------------	-------------------------------------

ДАБРО-БОСАНСКИ ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-
прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Издаје двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 1.

Сарајево, 1. Јануара 1889.

Год. III.

Читаоцима на нову годину.

Овијем бројем с помоћу божјом срећно ступа „Источник“ у трећу годину.

За прошле двије године свога живота и рада, „Источник“ је постигао ону свету цијељ на коју је намјењен. То нам свједоче силна одобрења и похвале са свију страна наше миле отаџбине, па и из других крајева српских. О томе нас увјерава и лијеп одзив свештенства, општина и нашег народа, који било са претплатом било са радовима помоглоше и осигураше излазак и опстанак овога листа. Охрабрани тим досадашњим успјехом и поставноти од многих пријатеља нашега листа, ријешисмо се да га од нове године обилато проширимо.

„Дабро-босански Источник“ излазиће од сада два пута сваког 1 и 15 у мјесецу, на великом табаку од 8 листа на финој хартији, а доносиће чланке и бесједе богословског садржаја у опште, чланке и дописе из педагогије, дидактике и методике као и различите црквено-школске вијести, старине, конзисторијалне окружнице и т. д.

Цијена му је: На цијелу годину 3 фор. на по године 1 фор. 50 нов.

Саразмјерно према величини листа цијена је мала, тако да га и сиромашнији свештеници и учитељи могу држати. А кад се узме још и то на ум, да овај лист излази у интересу напредовања и одржања православне вјере и школе према савременим потребама, то држимо да треба сваки свештеник и учитељ у овим земљама да овај лист држи.

У лист овај примаћемо све ваљане али лаким језиком написане чланке и друге прилоге, које се не противе духу православне вјере и српске народности.

Овдје наглашујемо да су нам сарадњу обећали наставници српско-православне богословије у Рељеву.

А апелујемо на свијест и свију других свештеника и учитеља и молимо их да нас помогну и материјално и морално, а нарочито да пораде око распрострањања нашег листа.

Притецимо један другоме у помоћ ради унапређења овог листа, ради усавршавања у нашем светом и великом позиву. Само узајамно, слободни и дружевно, па ћемо тако бити достојни синови нашег народа а преставници наше свете цркве и српске школе, којима служимо и које су основ народном животу.

На завршетку срдечно захваљујемо свима досадашњим сарадницима, скупљачима, пријатељима и претплатницима „Дабро-босанског Источника“ и молимо их да нам и у будуће своју братску помоћ не одреку.

Уредништво.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише Т. Алагвић, проф. богословије на Рељеву.

О БРАКУ.

(Наставак в. бр. 5. (11.) од 1888. год.)

Кад и како је установио Господ брак као тајну, да ли онда, кад је био на пиру у Кани галилејској (Јов. 2: 1—11.); или онда, кад је у разговору са фарисејима открио прави појам о браку (Мат. 19. 6.); или по васкрснућу својему, кад се јављао за четрдесет дана ученицима својим и говорио им о царству божјем т. ј. о устројству цркве своје (Дј. ап. 1: 3), Јеванђеље не спомиње, као што не спомиње ни многа друга дјела, која је Христос учинио (Јов. 20: 30; 21: 25) Но, што из списа апостолских, што из свештеног предања дознајемо, да је брак као тајна постојао још од почетка цркве, и да по томе води свој постанак од самога Исуса Христа. Св. апостол Павао у посланици својој к' Ефесцима (5: 22—25.) заповиједа, да жене хришћанке исто тако слушају своје мужеве, као што црква слуша Христа; а мужеви да љубе своје жене у толикој мјери, у којој је вазљубио Христос цркву. И по томе баш, што супрушка свеза значи свезу Христову са црквом, по томе одношају и јест тајна и то велика тајна (5: 31. 32.). Ако је брачна свеза двају лица у хришћанству заиста по самој природи тајанствена слика везе Христове са црквом, а свеза је Христова са црквом без сумње пуна благодати и светости (Јов. 1: 14; Еф. 5: 25.), то треба претпоставити, да се и брачна свеза у Хришћанству освећује и свршава благодатно Христовом кроз неку тајну. — На другом мјесту (1. Кор. 7: 39; ер. 1. Тим. 5: 14.) ап. Павао говорећи о удовицама, допушта им, да се удају само у Господу. Израз само у Господу са свијем природно наводи на мисао, да је још за апостола хришћански брак за разлику од

другијех брачних веза ван хришћанства, склапан у Господу, или у име Господа, т. ј. да је био дјелом вјере и цркве, и према томе освећиван је средством неког видљивог свештенодјејства.

Свети оци и учитељи црквени, чувари апостолског предања не сумњаху ни најмање о овој истини. Њихова свједочанства могу се подијелити у двије врсте. Једни свједоче, да је брак дјело вјере и цркве, да се свршава и освећује судјеловањем свештеника и његовијем благословом; а други зову брак изречно тајном, у којој се даје благодат. Међу прве спада:

Св. Игњатије богоносац. Он говори: „Онима, који се жене и удају приличи, да се свеза њихова свршава уз епископски благослов, како би брак био у Господу а не из пожуде.“

Св. Василије велики: „Мужеви! љубите своје жене, и ако сте били туђи једно другом, док нијесте ступили у брачно опћење. Овај природни узао, овај јарам, који је метнут на вас са благословом, нека вам служе на уједињење, вама, који сте били далеко једно од другог.“

Св. Григорије богослов: „И ако се нијеси још сјединио тијелом не плаши се од тога; ти си чист и пошље ступања у брак. Ја примам на себе одговорност, ја сам онај, који придружујем, који приводем невјесту.“

Св. Амвросије медијолански: „Ако сами брак треба, да се освећује превјесом и благословом свештеничким (Nam cum ipsum conjugium velamine sacerdotali et benedictione sanctificari oporteat Diekhoff: Die kirchliche Traung

стр. 31.) то како може брак бити тамо, гдје нема сагласности у вјери?“

Сабор картагински IV. (398.) гл. 13.: „Жениха и невјесту, кад треба да приме благослов, од свештеника, нека приведу родитељи њихови, или старатељи; и примивши благослов, нека остану ту ноћ у невиности из поштовања према томе благослову“. — Међу друге:

Тертулијан. У једноме својему спису против јеретика и незнабожаца ређа Тертулијан брак у реду са тајнама: крштењем, миропомазањем и причешћем, те истиче, како јеретици и незнабожци својим мистеријама подражавају божанственим тајнама, па и самоме браку

Зено веронешки: „Љубав супрушка двају лица сједињава лица у једно тијело кроз доста уважену тајну“.

Св. Јован Златоуст. Устајући против срамотних пјесама и обичаја, који бивају обично приликом брака, говори: „Зашто јавно срамотиш часну тајну брака? Све то треба одбацити и учити ћерку стидљивости одмах из почетка, и позвати свештенике, и молитвом благословом склопити сvezу супрушку, како би се умножила љубав женина и сачувало непорочност невјесте, а највише за то, да у тај дом уђу дјела врлине, и из њега буду изгнане све сплетке ђаволске, па да би супрузи, који се сједињавају божјом благодаћу, проводили пријатан живот“.

Св. Амвросије медијолански: „Ми признајемо, да је господар и чувар супруштва Бог, који не трпи да се оскврни туђа постеља. И ко то чини, тај гријеш против Бога, јер нарушава његов закон. А ко гријеш против Бога, тај нема дијела у небесној тајни“.

Блажени Августин: „У нашем (хришћанском) браку, вишу силу има светост тајне, него плодност материце (in nuptiis plus valet sanctitas sacramenti, quam foecunditas ventris). У цркви свршава се не само сvesа брачна, него и тајна“. Августин наглашава ово стога, што стари народи мишљаху, да је једина цијел брака, риђање дјете.

Кад се узме у обзир још и то, да осим православне цркве, броје брак међу тајне не само римски, него и многи други хришћани, који давно одступили од чистог православног учења, као: Копти, Јерменци, Маронити, Абисинци и Несторијанци, то се онда може са свијем сигурно закључити, да је у прастарој васељенској цркви

вјера у тајну брака била свеопћом. (Мак. догм. бог. §. 234).

Код ни једне тајне не стоје интереси црквени у тако тијесној сvesи са интересима државним, као што код тајне брака; то је због тога, што држава непосредно утиче на породични и друштвени живот. Одношај између цркве и државе у погледу брака, најбоље се може познати из црквених и грађанских прописа о браку. — Ми ћемо прије свега означити у главноме позив и цркве и државе приликом брака:

1. Црква треба да научи своје вијерне, да је сам Бог установио брак и то: да се множи и васпита род човјечји, који је пао био, али опет подигнут и обновљен жртвом Исуса Христа, да буде прави члан цркве његове (1. књ. Мојсе. 1: 27, 28; дј. ап. 17: 26; Мат. 25: 4; Јов. 10: 14—16.); да се супрузи потпомажу узајамно до краја живота (1. Мојсе. 2: 18, 22; 1. Кор. 7: 3.); да се обуздају грјешне пожеље природе човјечје (1. Кор. 7: 2). — Према овоме треба црква да улијева страх божји и напомиње проклество, које се баца на човјека због блуда (3. књ. Мојсе. 18: 29, 20: 10; 1. кор. 6: 18; 1. Сол. 4: 3—5; Гал. 5: 19.); треба да учи, да је брак сам по себи пун врлина, због којих и излијева Бог свој благослов на њега (2. Тим. 4: 6; Еф. 5: 25; 28: 35; Кол. 3: 19; 1. Тим. 2: 4).

Треба црква да пази на ред у брачном животу; да не буде самовоље ни код склапања брака, ни код раскида брачне везе (Мат. 5: 22; 19: 19; Марко 10: 12 Лука 16: 12; 1. Кор. 7: 10.); да мужеве искрено љубе своје жене, како ће оне сматрати праву срећу у браку (Кол. 3: 19; Еф. 5: 25; 1. Кор. 11: 3); да су жене одане својим мужевима и да заједнички и хришћански једно с' другим живе (Еф. 5: 22—24; Тит. 2: 45; 1. Кор. 11: 12). — Црква треба да се стара, било средством поуке, утјехе, обећања, изобличења, опомене, пријетње, или најпошље својега примјера, да родитељи васпитају своју дјецу у страху божјему и побожности, а дјеца да љубе и слушају своје родитеље (Еф. 6: 4; 2. Тим. 4: 5. Кол. 3: 20). Не може се равнодушно гледати на породични живот; нити може бити све једно, живио ко у законитом или незаконитом браку; и одгајао се подмладак у вјери и побожности или пак не.

2. Црква позива својег освешаног слугу свештеника, да сврши тајну брака молитвима и благословом, онако, како је сама прописала. Али црква треба да штити свештеника у његовој св. дужности, и да његовим свештеним радњама осигура успјех, достојанство и важност. Треба да брани брачну светињу и слободу било од самовоље појединаца, или од грађанских наредба, које својим садржајем не одговарају православном учењу. Но, да не дође до сукоба са грађанском влашћу и грађ. власт шњоме, ваља да судјелује при стварању грађанских закона, који се тичу њезинијех предмета, те да на основу православног учења каже своје мишљење у опће, а засебно у погледу брака, способности лица за брак, њиховог живота прије и пошље брака, услова, под којима може неко ступити у брачни живот. — Ако закони државни одговарају њезином духу, онда јој спада у дужност, да проповиједа покорност тијем законима, јер се држава мора сматрати као установа, власт, која је од Бога Јдана, и која такођер ради на религиозном и моралном напретку својих грађана, и која жели да су држављани мирни савјешћу својом. — Цркви су дана и средства, којима она исправља грјешника, те може га казнити и самијем искључењем из црквене заједнице. Кад се гдје поремети брачни живот, црква треба да га уреди и то преко својег свештеника и суда, који је за то нарочито постављен.

3. У браку се откривају три момента: религиозни, етички или морални, и правни. Први и други спадају у круг рада црквенога, а пошљедни, по томе, што истиче из значаја брака као основе друштва људскога, ушљед чега и утиче на правне одношаје друштва, па и сам подлежи утицајима својега значаја за друштво, спада у круг посла закона друштвеног, државног. — Ни један од ових момента не стоји засебно, него су сва три заједно у истинској брачној вези (Schulte: Lehrbuch des kirchenrechts, Giesen 1886. стр. 349.). Црква и држава дијеле са свијем природно свој посао око брака. Рађање људи не спада нити у круг задатка црквеног, нити државног; то је посао природе саме. Кад природа сврши своје, онда религија прихваћа човјека и води га у одношај и опћење с Богом а црква разјашњава и утврђује тај одношај; држава пак уређује правне одношаје међу људима. Из овога и излазе три врете закона, који

равнају животом човјечијим, па и његовим брачним животом, т. ј. у колико је брак ствар природе, одређују природни закони; у колико је тајна (светиња) одређују божији и црквени закони, и најпошље, у колико је својина грађанског или државног друштва, одређују грађански закони.

Брак је од великог значаја по религију; стога га треба склапати по вољи божјој, онако, како вјера учи. Но, као што год црква треба да пази, да се очува религиозни и морални значај у браку, тако и држава треба да пази, на морални и друштвени значај брака. Породица је прототип сваке заједнице, дакле и заједнице људске у држави. Преко мужа и жене и њихове дјеце долазе у блиски и правни одношај читаве породице и даљња покољења. У браку је будућност човјечанства у природном, религиозном, моралном и друштвеном погледу. Држава треба ради својега опстанка и реда у својему животу, да рачуна са правилним одношајима брачних лица, јер су она, заједно с дјецом положена у темељ државној згради. Не може ни држава да предаје брак самовољи појединих људи, или појединих задруга, јер интереси законитог и правилног друштвеног живота, јачи су од прелазних интереса појединаца, па и самијех брачника. — Како је брак по својему смијеру већ најзгодније средство за унапређење свестраног човјечијег развика, то се само по себи разумије, да држава треба да потпомаже брачну установу, и то не само ради данашњега, него и будућих нараштаја.

4. Како се односи црквено законодавство према грађанском с' погледом на брак, може се најбоље дознати из појма о црквеном и грађанском животу. Основ је црквеном животу религиозна свијест, а грађанскоме свијест народна, друштвена. Религиозна свијест пониче из онога, што је времено к' ономе, што је вјечно; а грађанска из одношаја онога, што је времено, земаљско, према, својој непосредној и најближој цијели. Као што год религија и црква почивају на божјему откривењу, тако и грађански живот и држава, почивају на хисторијском развикау народног живота. Црква и држава јесу заједнице, које са свијем близу једна другој стоје; обе уче и васпитају једног и истог човјека; обе теже за добром својих чланова; али свака има своју полазну тачку, своју цијел, своја средства. Ни црква ни држава не могу бити равнодушни

Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

може да учини опћета квара и она црква или конфесија, која се посила и не обавише се ни на Аркаву, ни неку Ардулу конфесију у Аркави. Био први, био Ардути гучуја, настаје збрка у одношају између републиканског и грађанског Ардушта; рађа се претензија, аропанција, тежња за самовлашћу, узатајмо уљетавање и т. д. Тако исто не треба, да се хришћанска Аркава утврди на Аркаве неснабожачке, па да истиче своје евомолучство и потискује цркву, Ардуштво, које је Христос основао и дао му посебна начела и правац живота. Тријех је Аркаве и она, ако миљује једну конфесију, а Ардулу презире као назајну, као посуду мрака и глупости. То знањачи рушити начело правичности и једнакости у опће, а вршећати посебно Ардуле, који имају своје засебне, али по њиховом схваћању са свијем Аркаве и цисте републиканске појмове, према којима они уљешавају свој морални живот и службе на корисит себи и ближњем. Један је закон-давац и судија, који може спасти и поубити (посл. јак. 4: 12.) Што не вете, да се чини вама не чините Ардулима (д), ап. 15: 29.) Ко утине мач против цркве, томе ће бити одрубити главу (К.: Кизману : Handbuch des allg. Eherechtes стр. 61.).

Аркаве, одношај грађанског законства са црквом на брак према законствима цркве-ном можемо свести у ово неколико тачака :

а) Аркава треба да призна и штити брак, који су експлицитно изнени Аркавањани по својем републиканско — моралном учњу;

б) Аркава треба да захтева, да се брак експлицитно или имплицитно доуштатем, камо спадају брачници, т. ј. да стави црквену вјенчање за услов важности брака, и да ште сагласност цркве у погледу брака, да не опетоване жениће или уљубе разведеног брачног лица;

в) треба да потпомогне својом снагом црквену власт у безини одлучи, која се личе признања, важности или неважности брака, или раскида брачне везе;

г) Аркава има право захтевати од цркве, да не благослови брак, прије што се уклоне сметње, које је грађански закон прописао, ако се т. ј. ти прописи гучу са принципима права главне науке. Ако црква не одговори томе захтеву, она Аркава може да учини грађанске

према савјести човјечјој, нити доуштају, да несавјесност облада човјеком. — Чланством једне и Ардуле зајединице смочачане су неке дужности и права, само што то чланство почиња на различитом темелу, и што се добија на различити начин. Темел чланства црквеноме јест слободан расподатање са савјесном собом, а грађанскоме, узрок, који лежи у самој човјечјој природи, и коме се може одузети. Човек ступа у црквену Ардуштво и иступа из њега по својој слободаној вољи, али да постане или престане бити чланом грађанског Ардушта, не зависи толико од његове добре воље. У први је слободан и неодвисан човјек један од Ардула, колико се личе вјере и савјести; а у Аркави је одвисан од јавне власти. — Савјест човјечја обрађује се у цркви васпитањем и вјескобњем у побожности и љубави према ближњем, а кроз републикану поуку до-спијева човјек до познавања божјег промисла. Савјест се огледа за тијем у моралном животу човјечјем, његовом стракху и љубави према Богу и ближњем. Аркава опет са своје стране храни савјест човјечју тијем, што побудује своје чланове на љубав према отачјини и вјерау; тијем, што уловнава човјека са земалскијем животом и са природијем силама, које сугредају човјека готово у сваком тренутку његова живота. Средство, којим црква располаже за постигнуће своје циљеве јест проповијед рјешачи божје и богослужбене; а средство, којим Аркава располаже јест закон грађански, који штити човјеку живот, част, имаче и занимање, у опће, добар реамбу грађанима. —

б. Св. апостол Павло говори: Ако и ми, и ли анђео се неба јави вам јеванђељем Ардушаче, нешто то вам јависмо, промајет да бугае (Пал. 1: 8). Ово значи, да црква не смије никоме за љубав миљевати своју божанствену науку. Када би напустила рјешачи божју, тада би претстала бити црквом, остала би без духа божјег, мјесто којег би ушла лаж и превара. Али Бог се не да ружити (Пал. 6: 7). — Не смије црква одступати од својега права и власти. Велика јој опасност пријети, ако није кадра сама вршити овој свети понав, и ако је са недостатка своје снаге принуђена да уступа самовољи или својих чланова, или доушта, да њезин посао свјетска власт изврши. Но, колико слабог црква може да учини штету републиканом Ардушћу, толико исто

пошљедице, које дотичним лицима припадају као супрузима у грађанско-правном животу.

а) држава не може принудити цркву, да одобри и призна такове бракове и брачне законе, који би могли повриједити њезину догматичну и моралну страну, било то приликом склапања брака, брачног живљења или брачног уништења;

б) не треба држава да утиче на савјест човјечију, те да принуђава човјека, да закључи брак, или да се раскине брачна веза, или да га

упућује на прописе туђе цркве; особито у смијешаним браковима, не треба, да принуђава родитеље, да крете и васпитавају дјецу у оној вјери, коју она подржава као владајућу.

е) свакој је вјерској странци од невоље, да законитијем путем тражи помоћи, кад је увријеђена позитивним грађанскијем законима, или, кад је њезино право забачено и подређено праву друге вјерске странке.

(наставиће се)

Смијемо ли нападати свештенство?

Ово ће питање бити чудновато ономе, који у нашем народном свјештенству гледа истинске борце за вјеру и народност; но ја га и не постављам овима, који то у нашем свјештенству гледају, него онима који нападају на њ безобзирце, гдје могу и не могу, па често и за своју сопствену погрјешку. Ја овим нећу ни то да кажем, да нема ни таквих нападача, који би хтјели као прут преко кољена, да од нашег старог свјештенства одмах излију, као из калуца, ново и напредно свјештенство. Премда сам увјерен да би они исти букачи на свјештенство били нападачи и на то „напредно“ свјештенство, јер не би могли трпјети да им пред носом уживају сласти кафанског живота, место мирног и побожног живота кога огромни број нашега свјештенства проводи данас.

Свак је данас обрнуо озбиљан поглед на наше свјештенство, од највећих чинова у земљи па до најмањег грађанина. Не смијем рећи да су ти погледи у злој намјери, зато ћу ја у овом нашем листу изнијети моје кратко и скромно мишљење о томе: треба ли и смијемо ли нападати на наше данашње свјештенство, и ако имамо право то чинити, у колико. — Какав треба да је свештеник у народу, у главно сам рекао и изнио у чланку: „Свештеник у Народу“; зато ћу управо овим чланком исти допунити и то са жељом да у главним цртама одговорим на постављено питање.

Најприје ћу изнијети спрему нашег свјештенства, за тим његово материјално стање, а најзад како му односимо част на дому и на другом мјесту.

— Са срећом прохујало је оно не давнашње доба, доба поповања и пошљењу за новац; прошло је доба мрака; сад смо на виђелу, можемо се слободно догледати, јер нас воде истом Срби Архипастири, пријатељи и учитељи наши и народни. Дакле стало се на пут поповању и пошљењу за новац, наступило је доба да се, у том погледу, кроји народу капа не без мјере и без њега но са мјером и са његовим знањем. Нећу рећи да не уђе по која погрешка; но почим је „сваки почетак тежак“ могу се те погрешке лако испричати, те и преко њих олакко прећи, а у будућности у нади смо биће их мање и мање. Не остављајмо да их поправља онај најпозватији, но и ми мало позвати. Нек само свјештенство једном одважно скине са себе тамне цјеге, а нек не чека док му у њих Архиепископ претом упре; нек општество са првенцима и осталим народом не одбија од себе своје свјештенство, јер у противном случају, т. ј. ако га одбија, сурвава га у дубљи и дубљи понор погрешака. Дакле, сви на посао, па да не буде: „куд је наше, свуд је лоше“.

* * *

Неколико наших намастира, задужбина наших српских владара, били су у старо доба а с малијем у новије и у најновије, школе нашега свјештенства. Ко је дакле хтјео попovati он је био ђак код ког попа или у намастиру, а сви пошље или прије рукоположења вјежбао се у свјештенорадњама по намастирима. По томе цијело наше постарије свјештенство влада са онаким и оноликим знањем, што га је могао добити у намастиру из црквених књига. О свјетском

знању није могло бити ни говора, почем и саме школе до у најновије доба имадијаху главне књиге „часловац“ и „псалтир“. Људи са оваким и оволиким знањем ступали су у чин свјештенички и то са шаком — па и више — жутих дуката, јер се до скоро гледало на „хелепир“; а на народне потребе мислио је само онај кога су бољеле и тиштале ране свога брата, свога народа. Од небрата разумије се није се могло бољем чему ни надати. Као што се види и зна наше старо свјештенство влада са врло малим богословским и свјетским знањем, те није ни чудо, на први поглед, зашто је забачено; али кад помислимо, да је онај осјећели старац са крстом у руци проводио са нама патнички живот, служио силноме турчину, само да очува оно српских цркава и епимастира, да нас одржи са три прета уз светн миомир тамјана, уз свето канђело које тихо свјетлуца те нас опомиње на нестрајност, уз крену воштаницу која нам показује чистоту свјетлости наше лијепе вјере, а са залагајем креног хљеба, које нас опомиње на разломљено тијело Христово, са капљом вина од славе и закона која нас опомиње на пролиvenu крв првог мученика за нас Христа распетог, па и оних народних који на коцу и конопцу издануше у својој вјери, што се српском светом књигом јавор гуелама славе „од онога дана чемернога“. Кад се, велим, помисли на оне који су са крстом у руци дијелили са својим народом све па и муке на коцу и конопцу; — онда нећемо моћи толико сурови бити да их барем: **не заборавимо**. Овијем ја не тврдим да у свакој пшеници нема кукоља, али и не одобравам да се одмах почупа и једно и друго, него по науци Христовој почекајмо док сазре па ће се у неколико и само одвојити, а и позвати ће се потрудити, да се кукољ одвоји од чисте пшенице и уништи.

Виноград је господњи запарложен, али не само кривицом наших свештеника но и нашом, који науку Бога спаса заостављамо, а прихваћамо се свега онога што иде тијела ради; а душе ради учини по њекоји, те на српском небу стоји као мала ренатица, која се тек и на најновији дурбин тек да видити. То бива понешто и зато што смо пали у нади, а у раду идемо натраг; а напријед се корача само у некаквој моди и у уживању, те се због ње толико заборависмо да је и Бог на погруд, а камо ли није свјештеник и његове свјештенорадије.

Хоћемо ли кривит наше свјештенство, хоћемо ли га нападат, па још јавно??!

Руку на срце, Србине брата, па се тргни из заноса грдње и опадања, те одговор подај! Зар је крив син што пеује, лаже и краде, кад је то од оца научно; зар је крива шћер што се прије лица по Богу моли, кад то није имала од кога научити; — зар је криво свјештенство што је само на ниском ступњу образовања и што слушаоце божјијег закона има разјатне и раскалашне, који својим животом, радом и понашањем багателицу не само њега но и све оно што се свето зове. Не! Свјештенство није криво, већ око је криво што је живо.

Узмимо у обзир да су код нас парохије као спахилук прелазиле од оца на сина и ако је син посве неспособан за чин свјештеника; — уzmимо у обзир сиромашно стање нашег свјештенства; — уzmимо у обзир не схваћање користи од већег образовања по ономе: „плети kotaц као ти и отац“; — уzmимо у обзир доба патничког живота, па и смјер грчких владика, о коме није мјесто овђе да зборимо: — па суди и одговори! — Људи који су под таким околностима чин примили — премда још неке нијесу уклоњене — заиста нијесу толико криви да се морају јавно нападати, што не владају са толиким знањем са којим влада један трговчић, који је завирно у престонеку локанду, и који је са штапићем прозвиждуко по улицама пештанским и бечким; те се вратио „пун знања“ тако да му се ништа своје не допада. Разумије се да многи толико знања нема, али има чега оваки нападач ни искре нема: има побожности, има чисте љубави према своме, да га не би лако преточио у одметнике, има право српског осјећања, које се не може виђети у уживању него на муци и на патњи. —

У овом погледу могло би им се пребацити ово. Грађанство умно иде, ако и по мало, напријед, а свјештенство право зборећи мало се кад сјети књиге, те није чудо, ако се у свјештениковој кући нађе књига или лист не изрезани. У толико се може на њих нападати, те их и ја овђе не браним но опомињем: „Човјек се до смрти учи“, па кад се мало чита не остане готово ни мало у памети, а кад се много чита остане мало у глави, а то је богме, још каква добит. Наш свјештеник особито по селима, не само да му нема згоде за читање, но нема брата ни времена ни

срества; но има нешто друго чиме ће показит, да је пријатељ науке. Наше српске, вјероисповједне школе не само, да се не подижу, но и падају из дана у дан. Ту српски свјештеник не смије изостати; а ако изостане звелуужио је нападање и гријех не само овог но и оног свијета, а највише пред олтаром на коме мирише тамјан који Србина опомиње: чувај своје, у томе ти је спас, ако нећеш да будеш репа без корјена а и туђи слуга, туђа поруга коме се неће повјерити да чува ни туђе, кад није умно своје, и то нешто најсветије. Нека свештеник буде онђе и са онима,

који раде на образовању нашег подмлатка у православном и српском духу, у чисто српској школи а из српске књиге, која је писана српском руком, а за српску душу и срце. Кад овђе буде свјештеник, нећете га нападати? Јели де!? И ја вам вјерујем, али само сокачка грдња мора престати па да то наступи. Пође ли свјештеник овом етазом на суерет своје народу, превући ће завјесу преко својих недостатака; заборавили наш народ нападања на свештеника због његовог не знања, умро је пут ка љепшем животу, и љепшем задовољном животу. (Наставиће се.)

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима.

Од митрополита **Инокентија**.

(Слободан превод с руског.)

Увод,

Људи су створени да једино живе с Богом и у Богу, а нијесу створени да живе животом животиња, које по својој смрти посве угину; живот људи није одређен само за овај свијет кроз сто и хиљаду година, него су одређени да живе вјечнијем животом на другом свијету. Живљети вјечно и живљети с Богом и у Богу могу само једини Хришћани т. ј. они људи, који право и истинито вјерују у Исуса Христа. Човјек, па ма ко он био, жели и тражи себи напретка и среће. Човјеку је природено чувство да жели сам себи добро и да тежи к својем напретку и лакшем начину живота; па с тога што је такво чувство природено, изгледа као да оно и није гријех или погрјешка. Али треба знати, да се једино овдје на земљи није налазило, не налази се ни данас, па неће се нигда ни наћи нити постићи права срећа и потпуно задовољство с тога, што се све наше право задовољство и истинска срећа налазе у само у Богу; па за то нико и нигда нити је нашао нити може наћи осим Бога праву срећу, потпуно и савршено задовољство.

Срце наше у овоме животу ничим другим не може се испунити до ли једино Богом; нити има, ко би осим њега могао да потпуно задовољи наше жеље. Само је вода право и једино средство, којим се пожар трне, а не маслом или смолом; па тако исто жеље човјечијега срца

не може да засити благо овога свијета, јер је једино божјија благодат право средство, којим се гаси жеђ наших жеља.

Свака ствар, за којом чезнемо и коју би смо ради били имати, само нам се дотлен допада, док је не добијемо у своје руке; а кад је се једном дочепамо, брзо је се наситимо а још брже нам омрзне. Или: нама се чини да је само оно добро, за чим незнамо и што још немамо; а све оно, што имамо, па ма да је и најбоље, или нам је мало, или нас не занима. Најбољи је томе примјер цар Соломон, који је, као што је познато, био тако богат, да је све домаће посуђе имао од чистог злата, и толико mudar, да су и сами цареви долазили, да слушају његове науке у причама и загонеткама; па осим тога свега, још је био и тако славан, да су га се бојали и његови непријатељи; па и ако је био мудрији и силнији од свију вршњака својега времена, ушљед чега је могао задовољити свјема својим жељама и захтјевима, да готово не бијаше ништа на свијету, што не би имао или да не би могао набавити; то и опет, не могаше задовољити жељама својега срца, које га тиштаху и мучијаху много више, него ли би књиље обична човјека. Па пошто је све на овоме свијету опрбао, најпослије рече у својему писму: Све је на овом свијету ништавно, јер нема ништа што би могло заситити наше жеље.

Ми смо овдје на земљи као странци, дошле и путници, као гости, којијех је прави дом и

постојбина горе на небу у царству небеском. С тога никакво земаљско благо не може да задовољи срце наше, нити има на свијету таквих ствари, које би могле потпуно да задовоље жеље наше. Нека би човјек завладао цијелијем свијетом, нека би био господар свега, што је на овом свијету; то би га забавило и задовољило, можемо рећи за који трен; па и опет поред свега тога својег срца не би наситио, јер срце човјечије може се потпуно задовољити и испунити само једином божјом љубављу; јер је само једино Бог у стању, да испуни душу и срце човјечије и да погаси жеђ жеља његовијех. Зато, браћо, ако хоћете тамо у царству небесном да с Богом живите? Онда будите прави и истинити Хришћани, чисти исповједници наше православне вјере. Хоћете ли пак среће и напретка? то их онда тражите од Бога и у Богу; а ако желите да је ваше срце сасвим намирено, обратите га Богу, од којег сте се удалили у својијем гријесима! Без Исуса Христа нико не може повратити се и приближити се Богу зато, што наши гријеси стоје пред нама као високе зидине, па нас не пропуштају к њему. Да није Исус Христос по својој милости и љубави направио нас сашао с неба на земљу; да није примио на себе човјечје тијело, и да својом смрћу не сруши преграду, која нас од Бога дијељаше; то би сви људи коначно пропали; ниједан човјек не би се могао к Богу приближити, нити би могао с њиме живљети. Сваки је човјек гријешан, јер из утробе мајке своје рађао се у гријеху; дијете јакороче и ако ништа не зна, и ако није још ништа на овом свијету учинило, — оно је грјеше но, јер је гријех при њему као сјеме у биљци.

С тога је дакле Исус Христос: наш Искупитељ, Спаситељ, Избавитељ и Добротворитељ; јер ушљед његовијех заслуга може сада сваки човјек, који само хоће, да се поврати к Богу, и да уђе у царство небесно. Но ваља знати да је само један једини пут, који води у царство небесно, и то је онај исти пут, којијем је прошао Исус Христос, док је живио као човјек овдје на земљи. Пута другог нема, па није га ни било нити ће га бити, јер је сам Христос рекао: Ја сам пут, и ко хоће да замном

пође, нека се одрече себе и прегне да узмекрст свој на се и пође замном.

Па с тога је за сваког човјека, а нарочито за Хришћанина врло нужно да зна: какав је то пут, како ће га наћи и како се треба владати идући тијем путем? Ево ћу овдје да прозборим с вама штогод о том путу и ако знам, да вам га не могу баш онако показати као што би требало; но у колико будем умно и имао снаге побринућу се, уздајући се у Исуса Христа, који је могућан да и само бласто употријеби као лијек ради исцјељења и издања.

Коме дође до руку и ко буде имао воље па да прочита, тај неће у ово неколико ријечи наћи ништа више, до ли слабог и непотпуног показивања пута у царство небесно. Али, ко прочита помоливши се најприје Исусу Христу, као Богу свемогућему, — може се Његовом помоћу и са ово неколико мојијех ријечи просвијетлити и загријати срце своје.

Ово показивање пута у царство небесно дијели се на четири одјелка:

I. О томе: која и каква су то блага, што нам их је Исус Христос даровао смрћу својом?

II. Како је Исус Христос живио на земљи, и зашто је за нас страдао?

III. Какав је тај пут, којим треба да идемо у царство небесно?

IV. Како нам помаже Исус Христос, кад идемо тијем путем, и како можемо добити Његову помоћ?

Господе Исусе Христе! Теби се молим: чуј мене, недостојног слугу Твога! Просвијетли ум мој, да могбудем право, разговјетно и истинито говорити о твојем путу у царство славе, којег си нам по својој милости дао! А који буду слушали и ушчитају ово казивање о путу небесном, удостоји их: да се испуне Твојом љубави, да се просвијетле науком твојом, да се учврсте Твојом снагом и да се загрију срца наша св. духом Твојим, како би смо могли радосно и од свега срца поћи онијем путем, којег си нам Ти Божје показао.

(Наставиће се.)

Бесједа на нову годину.

Драга и љубезна браћо!

Видите ли како дани и године пролазе брзо као таласи мутне воде, и сваким даном и годином постајемо ми стариј, што нас свакога ближе гробу привлачи, као нека магнетична сила, које сваки од нас, може бити и не сјећа се често, осим оваком приликом, јер на данашњи дан увјек се попуњава рабош годишњег бројања дана, мјесеци и година; а то баш свакога и нехотице потсјећа на старост, смрт и на загробни вјечни живот, — на праведни и страшни суд божиј, на ком ће сваки морати одговорати за дијела своја која је порадијо на земљи овђе у овом свијету божијем.

Јест богме, на страшни суд божиј ће се неће питати, које бијо цар или краљ или јел бијо богат и лијеп, славан и хваљен од народа, међу којем је живио, него питаће се тамо сваки то, је ли правди божијој задоста учинио, справедљив, поштен и бого-љубив бијо, и је ли своје знање и мудрост, богаство и благо своје, на добро и на корист, поред тијела и на душевно спасење своје и ближњих својих употребио; и је ли својим добротинством и са побожним пријером ту славу и хвалу себи заслужио.

Није никако доста сјећати се само оваком приликом, и то оних само часова и дана, када смо може бити тренутно уживали и пливали у радости и весељу, грамзећи за појудама овозвјетским и уживањима, угађајући само тјелесним и онаким страстима; или пак сјећати се несретних часова и удеса, туге и жалости, које су задесиле кога у прошлости живота његовога; укратко рећи није вајде уздисати за оним што је прошло него треба се са прошлости послужити у толико само, при дјелању и радњи свакој у будуће, па ако нам је штогод хрђаво испало за руком од послова наших у прошлој години старој, да то у будуће нетреба онако радити, а што нам је опет добро испало за руком прошле године, то треба онако радити и у будуће, тако да нам сваком за подлогу служи добро чинити а зла се клонити и чувати.

Као што не би добро било да се ми овог свијета бринемо и срљамо само за благом, и као што реко за тренутним, спрам вјечнога живота

уживањем и насладама овозвјетским, исто тако нетреба нипошто да заборавимо никада на Бога, цркву и на св. вјеру и душевно спасење и вјечни живот наш загробни; а особито имајући то вазда на памети што нас давна прошлост наша учи, да је народ онај са којим је превладала та несретна мисао и идеја: живити само овога свијета и уживати, а небринуту се за душевно спасење, и не радити ништа за вјечни живот, такав је народ цео постигла казна и покарање божије, још и овога свијета, пак се поред других многих невоља морао још и са свим изгубити са овога свијета и претопити се у море других народа.

Ми православни, наш народ српски, требамо се строго чувати тијех безбожних и саможивних мисли, и тијех вјетрогоних идеја, требамо се чувати као живе ватре; пак никад и не помисљати на друго што осим на створитеља правога Бога, на православну вјеру, и на св. матер нашу цркву, на ту једину и наисигурнију узданицу будућности наше. Зато драга моја браћо! што смо ми један мали народ у овом божијем свијету а који смо притом због неслоге наше и у безвјерју много претрпјели и доста добра изгубили, а поред тога још и данас, са свијех страна обкољени само са много јачим, моћним и већим, како бројно тако и духовно, народима туђим. Ми који смо тако тјесно привезани за вјеру нашу православну и за св. цркву нашу, која нам проповједа братеку љубав и слогу, душевни и вјечни живот. И ми пак ако смо ради и ако желимо благостања среће и напредка себи, и управо ако смо ради опстанку нашем на лицу ове наше пређедовске земље, ми треба да се никада и нипошто, ни ријечи, ни дијелом, ни помисли не одвајамо од Бога, вјере и цркве наше православне, ми треба да будемо прави Хришћани и чврсти Срби, и срцем и душом; а тко другчије мисли, да ми Срби можемо тобож опстати у овом свјетском садањем каосу, без вјере и цркве и без понеких наших обичаја народних, такав човек који тако мисли тај јако гријешни, и тај је на том хрђавом ступњу изопаченог образовања т. ј. ако се то може и назват икаквим образовањем; који за светињу вјере пређедовке и цркве и народа свога, немари и неполаже ништа по здравом мишљењу такав је човек крвни непријатељ

народа свога, и имена и опстанка његовога, и тај је прави гробар среће и напредка народног, зато што му он собственим рукама својима копа гроб, како вјери и св. цркви тако исто и народу своме. Та за име великога Бога зар и она клета и ледена безбожничка рука те не видимо ливетиње безвјерја, те ужасне пропасти и несреће наше, која непрестано куца на нашим србским вратима, зар ни то неможе да отвори и протре очи онима који су толико занешени и обчарани, неком надри тобож културом и цивилизацијом, а боље рећи самољубљем и дивљачком себичности. За кога то није доста, онда тешко ће слеђено и окорело срце такога гријешника моћи одмрзнути и одкравити; сви даљи разлози и доказивања, па и саме топле сузе св. матере цркве, која сваког празника и свакога богослужења гледајући тужно као мајка на рођену дјецу своју, призива свију нас у своја материнска наручја, да нас вјерне све подједнако поучи, и својим благим материнским савјетима посавјетује: како да љубимо и поштујемо Бога оца више од свега другога, и како да се међусобно љубимо, поштујемо у сваком случају поднамажемо један другога, као што и јесмо сви ћеца и синови једног најмилостивијег оца небеснога.

Сада ће те ви љубезни моји, може бити помислити који од вас, шта је овоме човеку какве се опасности, пропаст и несреће врзу по глави његовој, од куд је то, и како то може бити? Кад ми то неувидјемо? Ја ћу тако свакоме укратко рећи ово: дођи драги брате почешће у цркву на молитву, пак онда још и добро и озбиљно промотри и проучи, и на пољу у народу нашем, данашње стање и околност, владање и поштовање и опхођење у опће, пак онда: ферим ти брате, ако и ти непомислиш и не рекнеш самном заједно: „Пропаст твоја од тебе је израиљу“, па и како да не, када сваком даном гледајући собственим очима, ће народ све више и више срља у своју очевидну пропаст, које каквог невладалог новачења, помодности и шаренила спољнога, поред толики и овако красни и лијени обичаја моралности, ношње и хаљина наших србских; и гледајући ће многи и многи пливају у мору сваке покварености и сваког несваљалства, и непоштовања ни себе самога, а камо да поштује Бога, вјеру, цркву и старијега свога: гледајући ће са неким подсмјехом, и као с презрењем, пролазе мимо

цркву, у механе и дућане, а окрећу леђа својој св. матери цркви, остављајући је као неко сироче саму и празну пећњом и другим празницима, за врјеме богослужења, и то ону св. цркву која је нама Србима највише дала и учинила, више негол неком другом народу на земљи, која нас је очувала до данас од коначне пропасти наше. Која нам је дала име понос и достојанство која нас је однеговала и васпитала, укратко рећи: која нам је дала све што смо имали до данас у овоме свијету.

Не браћо, не, ми не смијемо ништа предпоставити вјери нашој и цркви, и нитко од нас не сме рећи и помислити посао ме је пречио, и имао сам пречега посла, пак нисам могао у цркву на богослужење ићи; не смијемо ми ни помислити на то: као да сам, и даћу прилог у цркву, новцем или у утворима црквеним, пак свеједно могу и да не идем у цркву; то није све једно, јер све је мртво, а жива уста, и човек као најразумније божје стварање само треба и мора да слави и хвали Бога створитеља свога. Истина Бог, лијепо је и племенито, са добрим прилозима подпомагати вјеру и цркву и остале по народ наш главније цијељи, али поред тога, одвећ је нужно и примером сами собом да и другима млађима и сиромашнијег сталежа, да предходимо и предњачимо, како у осталим дубријем дијелима тако и у поштовању и у похађању св. цркве, примјер само утиче и упливише и то од паметних, стари и имућније људи на млађе, простије и сиромашнијег сталежа.

Зато дакле драга и љубезна браћо прегнимо док је за раније, и срцем и душом нашом. Родитељи око своје ћеце и подмладка, свештеници и учитељи, сваки у свом звању и положају; опћинари имућни и паметни, сваки час и у сваком кораку поучавајмо и показујмо и примјером поред осталог, нашим млађима како треба љубити и поштовати вјеру, цркву и народност нашу србску, пак сви заједнички, огледајмо се добро на прошлост нашу, а проучимо добро садашњост народа нашега; пак лијечимо и искорењујмо те све мане, ту приљипчиву блест, која се почиње укоренивати и примати међу нама, јер тако само одужићемо наш велики дуг који смо дужни млађем нараштају нашем, и пред Богом и пред људима, и тако само чека народ наш сјајна и славна будућност, и тако

само моћи ћемо са мирном и чистом савјести нашом, весело и у радости сваки дочекивати и пропраћати још много нових љета и година и данашњих празника, све са здрављем у славу божију, а свршетком живота нашега, тако ћемо

моћи лако дати одговора на страшном суду бо-
жјем за дјела наша на земљи. Амин.

Говорио у Брчком
Прото Јовичић.

Старе књиге.

У цркви милошевачкој (котар гра-
дјачки) налазе се три црквене књиге, које
по својој древности и садржини заслужују
да се прикажу особито зато што су старе
а српске редакције.

Од куда су ове књиге донијете у
цркву милошевачку незна се. Црква у
Милошевцу грађена је и освештана 1853
године, а до тада цркве није ту било.
Свештеник Јово Поповић, при коме је
пета црква прављена, давно је умро, те
зато се не може дознати од куда му те
књиге. Само то зна се да му је и отац
био свештеник, па ваљда су му од оца
и остале.

Прва је књига

Евангелије:

руком писано на доста јакој артији
већег формата. Кад је и ко је писао
исто, незна се, јер почетка нема листова
све до 30.^{ог} зачала Матејевог, а тако исто
и на крају нема свију листова. Последње
је зачало Јованово 60.^{то}, па даље нема.
Здравих листова има свега 186.

Ма да се незна вријеме кад је писано,
али пошто је рукопис, то већ показује
да је старо. Наслови, зачала и почеци
еванђеља писани су црвеним, а остало
црним мастилом. Скраћење ријечи са тит-
лама доста је велико. Наслови су особито
вјештачки написани. Писмена у насловима
уплетена су једно у друго. Лако се чита,
а тако је лијепо минејским словима писано
да се на први поглед чини е је штампано.
Форма и љепота овога рукописа опомиње

на „ресавско писаније“, које је у
манастиру Манасији у Србији за вријеме
Стевана високог на далеко чувено
било. Листови овог евангелија нијесу
означени бројевима него табаци. Сваки
табак на првом и последњем листу и то
при дну означен је славенским писменом
као бројем.

Сваки наслов евангелија почиње са
„Еже“ на пр. „Еже от Марка стое еуглие“.
„Еже от Лски“ и т. д.

По језику, којим је писано као и све
„Србуље“ разликује се од данашњег
црквеног руско-словенског језика.

Да се види слог и језик овог руко-
писа ја ћу овде изложити само један стих
из 25. зачала Марковог:

„Бк вркме ѿно свршаше аплы кк ісѡѡ и
вкзвкѡстише іемоу вкса елика сктворише и елика
наоучише“.

Друга је књига

Службеник:

штампан, листови су у осмини табака,
средње величине. Садржај или распоред
није по оном реду као у данашњим
службеницима.

На првом мјесту налази се: „Поу-
ченије св. Василија свештеницима“, а за
тим „заповјед светога Василија“ у којој се
налаже да се на велики четвртак изваде
два „агница“, те један да се чува преко
цијеле године. Агнец да се раздјели на
четири части, „И првоу честь, да вложиши
вк стк потирк, на петровк данк. И другоу
честь, наоученије Бци. И третју честь, на рож-
дкство Хво. И четвртоу чест, пакы на пасхоу.“

После овога одмах „Проскомидија“ и литургије: Златоустова, Василијева и Преждеосвећена. После: вечерња, јутрења, отпусти празнични и „Катадневни“; разне молитве и евангелија: страстна, воскресна и цјелог љета, и т. д. У летургијама свуда у мјесто ваздух каже „аеръ“. Јектеније за цара: „О благочестивних и вго хранимих црѣиъ наших“ и т. д.

Стране и листови у овој књизи нијесу означавани него табаци и то при дну славенским бројевима. Табака има 29.

Службени дио ове књиге свршен је са молитвом проштеном за гријехе.

После свега налази се на крају ове књиге као неки „Поговор“ који је требао да буде у почетку као „предговор“.

Овај поговор заузима три штампана листа. Ја ћу из овога навести два три мјеста, која ће показати вријеме и писца књиге.

Поговор се почиње са уводом, који је доста дугачак. У овоме се говори о служби свештеничкој у старом завјету; о Мојсијевом закону; о доласку Христову и установљењу службе Христове, коју је предао апостолима, особито апостоу Јакову. Апостољска је служба била дугачка. Василије велики, Јован Златоуст и Григорије Двојеслов скраћивали су апостољску службу снисходећи слабостима људским. И после свега тога писац-сачинитељ надовезује своју побуду овако:

„Сего ради азъ грѣшнии и мнши въ члцехъ Божидахъ вѣковикъ ѿгюр . . . (овде нема свих пимена) подгоричанинъ. Оувѣдѣвъ како вса житија сего свѣтна и вѣременна и прѣходеща. сѣмрктію вса прѣсекаѣма. Бывшоуми тогда въ западныхъ странахъ Италскихъ. въ славнѣмъ граде венеціани. Богомъ наставамаемъ и възрѣвновахъ поспѣшеніемъ стго дѣа трѣдолубезнѣ потъщахъ се съставити форми въ іезе быти оугодна въсакомоу прочитающому и списахъ“ и т. д.

Послије на другом мјесту: „лице коудетю что погрѣшено исправляйте и нас ѿсемь трѣдившихъ се бл҃свите, а некл҃нните“ и т. д.

Даље на другом мјесту: Повелѣніемъ г҃на Божидаря. Трѣдихъ ѿсемъ азъ ѿкааннениши и мнши въ члцехъ іермонахъ пахоміе ѿ цркви гори ѿ реке“ — — —

Још даље вели: Поющеж поменуците рака вѣіа Божидаря, изложившаго типа сіе. Я писавшаго бл҃свите“ и т. д.

На послетку овако завршује: „Съ вркшишесе сіе вжетъ книіе книги литургиіе“ . . . (овде због опширности изостављам) Кѣлтѣ ЗѢИ (т. ј. 7028), а ѿ рождѣства Х҃сва ЯФΘΙ (т. ј. 1519.) (године су погрешно наведене, јер кад је Христова 1519 то је адамова 7027).

Као што се види из наведеног књига је штампана „повелѣнију“ војводе Божидаря Вуковића из Подгорице и то у Венецији. Он је као што каже „списаво“ (саставио) форме а за штампу је преписивао и приређивао јеромонах Пахомије из Црне горе од Ријеке.

Штампана је дакле 1519. године и према томе стара је 369 година. Старија је од свих Божидарових књига, које Никетић у „Сиону“ за годину 1875 помиње. Он помиње „Минеј Божидаров“, која је штампана 1538 у Мљетцима, а тако исто и Октоих и Псалтир који су штампани у Милешеву 1537 и 1554 год.

На последњем листу ове књиге налази се запис оваки: „Да се зна како сию книгу глаголиш литургию шправиѣ нколани Миклошевиѣ и за своје здравје и завѣниѣ поменѣ (овде једна ријеч неможе се прочитати а даље) да прѣсти да ви помѣшница бѣде на страшномъ и на вѣторомъ пришествію да ви житѣ рѣди и сваки напредак и павди. Пѣнвиѣ (ваља понови је) из мншго грѣшни поъ захрѣи мѣсца августѣ ІЕ данѣ.“

Ово је писано са свим старинским рукописом да се једва нагађајући прочитати може.

(Наставиће се.)

Конзисторијалне окружнице.

О К Р У Ж Н И Ц А

Број 958. екс. 1887.

преко протопрезвитерских уреда свему свештенству и православном народу Дабро-босанске дијецезе.

Према склопљеној конвенцији (уговору) између преузвишене ц. кр. аустро-угар. владе и Њег. Светости вселенскога патријарха цариградског од 29. марта 1880. у погледу уређења одношаја источно-православне цркве у Босни и Херцеговини, а нарочито према VII. члану тога уговора, у коме се изрично каже: да г. г. архијереји у замјену за плату неће побирати никаквих пристојаба нити такса од својега духовнога стада — ова је конзисторија Нашом приволом у споразуму са високом владом ријешила: све досадање таксе и наплате, које су противне канонима православне цркве и које су свештеници и Христијани морали Архијерејима плаћати, од данас укинути, и то:

1. Вјенчаница, такса за брачне дозволе и диспенсације.
2. Јабука, такса за рукополагање.
3. Смиђелије, такса за подјељење парохије.
4. Батик, годишња пристојба пароха своме Архијереју.
5. Наплата за освештање цркве.

Но ако би владика, само ради тога, да освешта цркву отишао у које мјесто изван своје пријестонице, а не би тај чин извршио случајно при каквом редовном и канонима прописаном путовању свом: онда је дотична црквена општина, за љу-

бав које је Архијереј пошао на пут, дужна да му накнади истинске путне трошкове за њега и његову потребиту пратњу.

Ти трошкови биће одмјерени према околностима и према високом достојанству путниковом.

За вјенчања, погребе, парастосе и слична чонодјества, која управо спадају у дјелокруг парохијалног свештенства, а владике их само изузетно врше и на изричан захтјев вјерних, они такођер не ће моћи искати или себи унапријед погодити накнаде, но у таквим приликама стајаће им до воље, да приме драговољан почастан дар. Али дотична странка, која је владику на такво чонодјејство позвала мораће ипак, да свештеник, у чију парохију она спада, не би штетовао на сваки начин и њему дати уобичајену или законом одређену таксу за епитрахил.

Ова духовна власт препоручује протојерејима и надзиратељима протопрезв. уреда, да позову подручно свештенство и саопшти им ову окружницу, коју ће сваки за себе у циркуларни протокол преписати и народу у цркви прочитати.

Из сједнице АЕМ. конзисторије
У Сарајеву 10. јула 1886.

АЕ. Митрополит босански:
Ђорђе Николајевић с. р.

Број 15 екс. 1888 год.

О К Р У Ж Н И Ц А

Свему свештенству и општинама.

Да би се спомен и празник нашег општено-родног светитеља и првог Архијепскопа српске цркве св. Саве, што свечаније, како у цркви тако и у школи српској прославио и прослављао, који пада 14 Јануара сваке године и који се у народу одвајкада слави, — налазимо за нужно наредите нашем драгом свештенству, односно општинама, још и ово:

Гђе има црква, тога дана треба да се изврши божествена литургија, и на великом входу, свештеник последи спомена владоца, архијереа,

и свију христјана, нека спомене и ово: Помјани Господи, титоре, приложнике и епитропе свјатаго храма сего, и приложнике наших училишћа, наставнике и учитеље са ученицима и ученицама и т. д. На причасној има свештеник говорити, или читати проповјед сходну овоме дану.

По свршетку литургије, свештеник ће (или њих више), у црквеном одјејанију, носећи крст у руци, упутити се (гдје има школа) пјевајући дотични тропар — заједно са народом и шкољском младежи у школско зданије, гдје ће мало водо-

освећење учинити, присуствујуће и све собе школског здања пошкрупити, а по том кољиво прелити. — За сво вријеме док свештеник шкрупити, школека дјеца пјевају: „Ускликнимо е љубављу светитељу Сави Пошто се цјела пјесма одпјева, један од мјесних учитеља, (или школског одбора, општине, или пак од грађана) може држати сходан говор. — Напоследку дјели се кољиво (панација) народу и дјеци.

Ову наредбу стављамо свему свештенству и драгому народу, у извршење, с том жељом, да се овај важни празник и светитељ по нашу цркву и школу, како се до сад славно, још и у будуће сваке године боље и боље прославља и велича.

У Сарајеву 1 Јануара 1888.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Борђе Николајевић.

Број 1853. екс. 1888.

НАРЕДБА

свему Српско-православном свештенству Дабро-босанске Епархије.

Нужно је знати и пратити кретање нашег Српско-православног народа. За то се и налаже сваком парохију да преко протопрезвитерског уреда надлежног, по свршетку сваке године подноси **статистички изказ** по формулару, који се налази у шематизму митрополије од 1884-5 и 6 године на крају, и у ком се исказу има убиљежити: име свештеника, назив парохије, са означењем колико у истој има цркава, манастира, кућа и душа; колико је било рођених:

мушких, колико женских; колико је пари вјенчано; колико умрло мушких, колико женских.

Протопрезвитери односно надзиратељи, дужни су у своје вријеме затражити од подручног свештенства такве исказе, те их све у једно скупити и конзисторији припослати, концем мјесеца Јануара сваке године.

Из сједнице Конзист.
у Сарајеву 22. Дец. 1888.

АЕ. и Митрополит
Борђе Николајевић.

О добри другови.

Лијеп примјер је знатно средство за васпитање. О томе ће се наши читаоци увјерити из овог догађаја, што ћу да забиљежим.

У Натшевичевој читанци за IV. разред српске основне школе има под 23. бројем двије приповијетке „Добри другови.“ Друга говори ово „Сиротно једно дијете у горњој Угарској долазило је у школу босо и голо, па улазећи у школу увијек се стидило и у скамији сједећи, час се уз једног, час уз другог друга приближало, а било је добро, па сви га волеше. Кад навали мраз и снјег, а ово јаданче изоста од школе, јер бијаше голо. Онда један од другова предложи, да сви заједно скупе мало новаца, па да му купе мало одећице и обућице. Тако и учинише. Кад онај дође у школу, предадоше му нове хаљине и обућу, и одмах се обуче. Сиротану ударе сузе од радости; али и другима. То су сузе из раја, што их има само у добре дјеце и у добријех људи — слатко осећање добротинства. На то уђе учитељ, који ништа не знађаше, и кад му рекоше, ударе и њему сузе радовања, па рече: Дјето драга! и мене обрадовасте лијепим дјелом својим. Будите увијек таки, помозите један другоме, и сиротама својима, па ће и вас Бог помоћи и благословиће вас и родитеље ваше, као што благослови свакога, који добро чини.“

Овако учинише и они добри ђаци Срби у бос. Градишци: и они скупише прилога, па свога доброг друга Симу заоденуше од главе до пете. Па нека се свуда казује то лијепо дјело, јер колико оно собом вриједи, још више учини својим лијепим примјером.

Овај читаначки предмет радио сам ја у четвртој разреду српско православно школе у Сарајеву прије три недеље дана по правилу методике, како се приповијетка обрађује. С радошћу биљежим да је успјех постигнут.

Када сам 7. децембра прошле године у школу ступио, опазио сам на дјеци неку радост. Кад је био час њемачког језика, прозовем сиротог ученика IV. раз. Милана Вуловића и примјетим на њему нове опанке и цијеле чакшире, а дотле је бос ишао по снјегу и мразу. Ја се зачудим; но један ученик устане, примјетивши моје изненађење, па ми рекне, да су они добро запамтили ону приповијетку, те су сваки по нешто новаца дали и купили му опанке, а један му дао своје лијепе чакшире.

Овом лијепом дјелу мојих ученика јако сам се обрадовао, нарочито ме је развеселило постигнути успјех у васпитном погледу, — то ми је милије него успјех у каквом год предмету.

Ово лијепо дјело ученика IV. раз. српскоправославне школе у Сарајеву заслужује похвалу, те за то износим на јавност и с радошћу биљежим, да се увиди, колико утиче примјер при васпитању. мк